

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060203

DOM
2015-06-08
Stockholm

Mål nr
P 169-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-12-09 i mål P 3412-13, se bilaga

KLAGANDE

Ystads kommun
Myndighetsnämnden
271 80 Ystad

MOTPART

E R

SAKEN

Bygglov för fönsterbyte på fastigheten X i Ystads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Skåne län beslut den 12 augusti 2013, dnr. 403-17481-12.

Dok.Id 1209272

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Myndighetsnämnden i Ystads kommun (Nämnden) har begärt att mark- och miljödomstolens dom ska ändras och att länsstyrelsens beslut ska fastställas. Nämnden har som skäl för sin begäran i allt väsentligt framhållit vad som antecknats i mark- och miljödomstolens dom.

E R har motsatt sig ändring och i allt väsentligt framhållit vad som antecknats i mark- och miljödomstolens dom.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledningsvis kan konstateras att den sökta åtgärden innebär en sådan påverkan på byggnadens utseende att bygglov krävs. Frågan i målet är om byte av fönster med spröjs till fönster utan spröjs strider mot varsamhetskravet i 8 kap. 17 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och följer varsamhetsbestämmelsen i gällande detaljplan.

Enligt 8 kap. 17 § PBL ska ändringar i en byggnad utföras varsamt så att hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Den ansökta åtgärden innebär att nuvarande spröjsade fönster byts ut till sidohängda tvåluftsfönster utan spröjs. Åtgärden illustreras nedan genom fasadritning från bygglovsansökan.

Byggnaden ingår i en värdefull miljö som av Riksantikvarieämbetet bedömts vara av riksintresse för kulturmiljövården. Kvarteren består av en blandning av äldre bebyggelse med inslag av modernare byggnader som i flertalet fall anpassats till en äldre byggnadstradition. Kommunen har i gällande detaljplan från 1997 manifesterat sina ambitioner att ta tillvara kulturvärdet i denna del av staden genom en varsamhetsbestämmelse.

Byggnaden är uppförd i mitten av 1970-talet i traditionella material med spröjsade fönster i likhet med flertalet andra byggnader utmed gatan. Fönsterutformningen har stor betydelse för upplevelsen av en byggnad. Av de bilder och ritningar som finns i målet framgår att byggnadens karaktärsdrag kommer att förändras påtagligt om fönster utan spröjs sätts in. Ett byte av fönster med spröjs till fönster utan spröjs kan därmed inte anses innebära en varsam ändring av byggnaden med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag.

Det allmänna intresset av att ta till vara byggnadens karaktärsdrag ska ställas mot fastighetsägarens enskilda intresse av att byta till en annan typ av fönster. Det har inte framkommit i målet att det kostnadsmässigt innebär någon större skillnad att sätta in fönster med spröjs jämfört med att sätta in fönster utan spröjs. Det har inte heller framkommit några andra skäl som talar emot att det allmänna intresset av att hävda varsamhetskravet har företräde gentemot det enskilda intresset att byta fönsterutformning. Mark- och miljödomstolens dom ska således ändras och Länsstyrelsens beslut fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark och Ingrid Åhman, tekniska rådet Carl-Gustaf Hagander samt tf. hovrättsassessorn Sigrid Malmström, referent

Föredragande har varit Alexander Häggkvist

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-12-09
meddelad i
Växjö

Mål nr P 3412-13

KLAGANDE

E R

MOTPART

Ystad kommun, Myndighetsnämnden
Myndighetsnämnden
271 80 Ystad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut 2013-08-12 i ärende nr 403-17481-12, se bilaga 1

SAKEN

Bygglov för fasadändring, förrådsdörr och garageport m m på fastigheten X i
Ystad

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen bifaller överklagandet, upphäver länsstyrelsens beslut i
de delar det berör byte av fönster, samt återförvisar ärendet till Ystads kommun för
fortsatt handläggning.

Dok.Id 310607

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

BAKGRUND

Myndighetsnämnden i Ystads kommun beslutade den 26 juni 2012. att avslå begäran om bygglov för fasadändring på fastigheten X. Sökanden, E R, överklagade beslutet till Länsstyrelsen i Skåne län. Grunderna för överklagandet finns refererade i länsstyrelsens beslut. Länsstyrelsen biföll överklagandet i de delar det rörde förrådsdörr och garageport, samt avlog överklagandet avseende byte av fönster.

YRKANDEN M.M.

E R har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen. Han yrkar, som det får förstås, att mark- och miljödomstolen med ändring av länsstyrelsens beslut avseende den del det avser byte av fönster, upphäver kommunens beslut och återförvisar ärendet för ny handläggning. Han anför i sammandrag följande.

De behövs ett klagande av huruvida bedömningen bakom beslutet överensstämmer med de lagrum som man hänvisar till. Det är fråga om innebörden i av dessa bestämmelser och dess praktiska tillämpning, i synnerhet var gränsen går mellan det allmännas och den enskildes tolkningsrätt. De föreslagna åtgärderna har såväl en praktisk som estetisk bakgrund och även en personlig uppfattning om vad lagstiftningen innebär.

Bebyggelsen i området där fastigheten är belägen är av mycket skiftande karaktär med tydliga uttryck för olika trender och epoker. Karaktären är närmast en ”oenhetlig enhetlighet” och den förändring ansökan avser torde knappast framstå som avvikande i sin omgivning.

Åtgärden avviker inte från lagstiftningens önskan om att inte förvanska den enskilda byggnaden eller dess miljö. Den är ett exempel på 70-talets fallenhet för pastischer och romantik där snarare en inredningsromantisk påverkan styrt mer än den samtida arkitekturströmningens krav på äkthet.

Då lagstiftningens formuleringar om bevarande funnits under lång tid har inte förutsättningarna ändrats. Istället är det tillämparens syn på vad en förändring innebär, som har förändrats. De föreslagna åtgärderna innebär inte att man inte i framtiden kan återställa fönsterutformningen om det önskas. Den valda fönstertypen har storlek, typ och profilmått som befintliga fönster. Omgivningen kommer därför knappast att påverkas så att det bör äventyra den enskilde ägarens intressen.

Kanske råder ännu en stark dragning åt det romantiska men samtidigt måste en bedömning ta hänsyn till såväl nuläget som utveckling.

Myndighetsnämnden i Ystads kommun vidhåller i ett yttrande att åtgärderna strider mot detaljplanens krav på varsamhet och anför i sammandrag följande. I detaljplanen omnämns att många nyare hus smälter väl in i miljön.

Varsamhetsbestämmelser i detaljplanen omtalar att särdrag och värden hos befintlig bebyggelse ska beaktas vid ombyggnad. De omnämnda arkitektoniska elementen på X får anses tillhöra byggnadens särdrag och värden. Av 2 kap. 6 § plan- och bygglagen (2010:900, fortsättningsvis: PBL) framgår, att ändringar och tillägg ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

Myndighetsnämnden har beslutat om avslag för föreslagna åtgärder men har efter att länsstyrelsen upphävt beslutet rörande förrådsdörr och garageport, beviljat bygglov för dessa delar.

Vad gäller begäran om att ändra fönster anser nämnden att åtgärderna inte uppfyller PBL:s krav på varsamhet vid ändring av bebyggelsen, då åtgärden förändrar avgörande arkitektoniska element. Inte heller uppfylls varsamhetsbestämmelserna i detaljplanen avseende beaktande av särdrag och värden hos befintlig bebyggelse. Fastigheten har vid nybyggnationen anpassats till den äldre bebyggelsen genom vissa arkitektoniska element som går förlorade genom den föreslagna åtgärden. På fastigheten X är typen av fönster med spröjs och den arkitektoniskt bearbetade porten några av de element som gör att den smälter in i den äldre bebyggelsen.

Myndighetsnämnden står fast vid sitt beslut om avslag. Den sökandes argument om områdets variation och skiftande karaktär motsäger inte att området fått ett ökat skydd genom detaljplanen som just omtalar den skiftande karaktären.

I detaljplanen uttrycks genom markering med ”k” att de särdrag och värden som byggnaden har, ska beaktas vid ändring eller ombyggnad. Denna markering finns på alla kvarter inom detaljplanen, alla byggnaders särdrag och värden ska alltså beaktas.

Gatufasaden är enkel och saklig och de använda arkitektoniska elementen är en tidstypisk tolkning av det traditionellt enkla gatuhusets formspråk. Till detta hör den relativt korta fasaden, takfoten, fönstrens placering nära fasadliv, proportioner och spröjsning av fönster, samt material och färgval. Spröjsning av fönster utgör ett element för att just ge huset en tillhörighet till området.

Huruvida byggnaden är en pastisch eller ej är mindre relevant då dels detta kan ha varit en för tiden vid uppförandet rådande hållning till äldre arkitektur samt att byggnaden oavsett är en del av en helhet inom området med varsamhetskrav enligt gällande detaljplan. Varsamhetskraven sorterar inte ut vissa byggnader som mindre väsentliga för områdets karaktär.

E R har i replik i huvudsak vidhållit vad han tidigare anfört.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av det överklagade beslutet.

För fastigheten gäller detaljplan och den omfattas av varsamhetsbestämmelser. Därmed ska, så som länsstyrelsen konstaterat, enligt 9 kap. 30 § PBL, bygglov ges för en åtgärd som överensstämmer med denna detaljplan. I detaljplanen anges rörande ”varsamhet (befintlig byggnad)” för aktuellt kvarter, att ”de särdrag och värden hos bebyggelsen som angivits i planbeskrivningen skall särskilt beaktas vid

ändring och eventuell nybyggnad”. Det är dock svårt att ur planbeskrivningen utläsa vilka särdrag och värden som kan åsyftas för nämnda byggnad.

Enligt 2 kap. 6 § PBL ska dock bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Vidare ska ett bebyggelseområdes särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Därmed är hänsynen till befintliga karaktärsdrag ett generellt krav som inte nödvändigtvis är beroende av detaljplanebestämmelserna.

Enligt förarbetena till den förändring av plan- och bygglagen (1987:10, fortsättningsvis: ÄPBL), prop 1997/98:117, då de här aktuella lagparagraferna i dåvarande 3 kap. ÄPBL, nuvarande 2 och 8 kap. PBL, fick sitt nuvarande innehåll, betonar lagstiftaren behovet av att det tydligt bör framgå att estetiska värden ska beaktas och tas tillvara vid utformningen av byggd miljö (prop. kap 6.1). Med estetiska värden och kvaliteter, menar lagstiftaren något mer än skönhet, och hänvisar till bedömningar där flera olika komponenter som är väsentliga för bedömningar av estetiska värden i den byggda miljön kan beskrivas. ”*Sådana värden avser exempelvis hur byggnader eller bebyggelse genom sin färgsättning, storlek och skala, materialval, fasadutformning, yttre rumsbildningar och markanslutning samspelar med sin omgivning och gestaltar de funktioner som skall tillgodoses genom åtgärden.*” Vidare betonar lagstiftaren det kommunala ansvaret för den byggda miljöns utformning och gestaltning i allmänhet, som i synnerhet ansvaret att verka för en estetiskt tilltalande miljö (prop. kap. 6.2.4).

De grunder för det kommunala ställningstagandet som nämns i propositionen är dels egen kompetens och arbete, dels en öppen process av argument i samband med framtagandet av olika underlag. Bedömningen av vad som kan anses vara estetiskt godtagbart är något som inte kan komma överraskande i samband med ett avslag av en lovansökan. På flera ställen betonar lagstiftaren behovet av en dialog mellan

kommun och allmänhet om dessa frågor, antingen i form av översiktsplaner, bevarandeprogram, eller andra skrifter med råd och anvisningar.

I en dom 2012 konstaterar visserligen mark- och miljööverdomstolen (MÖD P 285-12) att det inte finns någon generell krav på att en bedömning av fastighetens kulturhistoriska värde ska ha kommunicerats med fastighetsägaren innan frågan uppkommit med anledning av en ansökan om lov. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar också att det inte finns krav på att byggnader ska vara skyddade som byggnadsminnen eller enligt detaljplan för att de ska åtnjuta skydd enligt 3 kap. 10 eller 12 §§ ÄPBL (motsvarande 8 kap. 17 resp. 13 §§ PBL).

Om förändring av detaljer och hänsyn till en historisk kontext säger lagstiftaren: *Dock kan även smärre förändringar såsom utbyte av fönster, fasadbeklädnad eller takbeläggning få avgörande betydelse för byggnader som sådana och för helhetsintrycket. Det bör framhållas att det med samspel med omgivningen inte menas att all utformning måste följa omgivningens mönster. Respekt för omgivningen utesluter inte nyskapande.*”(prop. kap 6.1)

I en något nyare dom från den 28 oktober 2014, betonar mark- och miljööverdomstolen (MÖD P 7125-13) dels betydelsen av vad som skrivits i kommunala handlingar och underlagsdokument, även om dessa inte är rättsligt bindande, dels att undvika åtgärder som förändrar platsens lokalthistoriska och samhällshistoriska värden på ett alltför ingripande sätt.

Mark- och miljödomstolen finner i detta mål, att det här rör sig om ett hus från 1975/76, dvs. en hela fyrtio år gammal byggnad uppförd under en mycket särpräglad period av svensk byggnadshistoria. Byggnaden i sig har därmed ett visst, om än begränsat, kulturellt värde. Även den arkitektoniska verkshöjden får anses vara begränsad men ändå framträdande i den lokala kontexten, då den representerar den tidstypiska kulturella ambition som den klagande träffande karakteriserar som pastisch.

Byggnaden är medtagen genom rödmarkering som del i ”Det moderna Ystad” i Ystads byggnadsordning, del Östra förstaden, antaget av kommunfullmäktige i augusti 2009. För exteriöra detaljer, fönster, anger byggnadsordningen att ”fönsterpartierna är inte så högsnala som tidigare utan antar en mer kvadratisk eller liggande form. Spröjsar förekommer i princip inte. Fönsterbågarna är kopplade, inåtgående och sidohängda samt vid sidan försedda med en separat högsmal ventilationsbåge. Glasrutorna är stora och tillverkade av valsat glas. Snickerierna är målade främst i vit kulör” (Byggnadsordningen för Östra förstaden s. 16).” Särskilt ska man tänka på ”trävirke, utformning av karm, post, båge och beslag, färgtyp, kulör och typ av glas” (s.17), som det får förmodas i händelse av ombyggnad.

Domstolen finner att man vid en prövning av detta mål, dels måste utgå från kommunens bedömning av den kulturhistoriska miljön så som den är formulerad i bevarandeprogram och byggnadsordning, dels av byggnadens karaktär och den påverkan åtgärden kan få på dess tidstypiska uttryck.

Av handlingarna i målet framgår att den förändring som föreslås utgörs av insättande av nya fönster av fabrikatet Velfac 400 Classic. Det utvändiga materialet utgörs av pulverlackerad aluminium medan den inre karmen och bågen är utförd i trä. Typen av fönster började av Velfac produceras 1980 men kan vad gäller formgivning ändå ses som tidstypisk även för 1970-talet. Domstolen finner därför att användandet av den aktuella fönstertypen inte äventyrar byggnadens autenticitet. Så som framgår av byggnadsordningen för området, är det där gängse i den ”moderna bebyggelsen” i vilken denna byggnad är medräknad, att inte använda spröjsar.

Domstolen konstaterar förvisso utifrån bevarandeprogrammets inventering att det frekvent förekommer även spröjsade fönster från 1970-talet i området men finner ingen orsak att ifrågasätta byggnadsordningens konstaterande att husen i området normalt är – och, som det får förstås, skall vara - spröjsfria. Det faktum att byggnadens utseende har påverkats med sentida tillägg och förändringar utgör inte i sig ett hinder för att byggnadens karaktärsdrag vad gäller byggnadstekniska,

miljömässiga eller konstnärliga värden ska vara fortsatt värda att ta tillvara eller till och med återställa.

Med hänsyn till det anförda finner mark- och miljödomstolen i detta mål att det inte föreligger någon konflikt mellan sökandens önskan om bifall till sökt bygglov för fönsterbyte och kommunens krav på en tidstypisk utformning, så som det är formulerat i bevarandeprogram och byggnadsordning. Det saknas således skäl att åsidosätta fastighetsägarens principiella rätt att bestämma över utformningen av sin fastighet.

Med hänvisning till det ovan sagda finner mark- och miljödomstolen att överklagandet bör bifallas, och upphäver länsstyrelsens beslut i de delar det berör byte av fönster, samt återförvisar ärendet till Ystads kommun för fortsatt handläggning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 30 december 2014.

Carl-Göran Heden

Mårten Dunér

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Carl-Göran Heden, ordförande, och tekniska rådet Mårten Dunér. Målet har handlagts av beredningsjuristen Andrea Airosto.